

Nowacki J., *Dzieje archidiecezji poznań.*, t. 1: *Kościół katedralny w Poznaniu. Studium hist.*, P. 1959. – KZSP, seria nowa, t. 7, cz. 1, 1983, z. 2, 2002. – Błaszczyk I., *Zabytki sztuki, rzemiosła artyst. i techniki w Poznaniu w l. 1990-1999*, Ochrona Zabytków, 2001 nr 53/4, s. 377, 378. – Skibiński S., *Katedra poznań.*, P. 2001, s. 88. – Kuszelski A., *Problem nowej atrybucji barokowego ołtarza z katedry poznań. i jej konsekwencji dla historii sztuki regionu*, [w:] *Sztuka w Wielkopolsce*, red. Błaszczynski M., Górecka B., Górecki M., Paradowska A., P. 2013, s. 43, 46, 47, 51, 53.

IS PAN, materiały Słownika art. pol., wydruk ze strony internetowej *CYRYL Cyfrowe Repozytorium Lokalne. Poznań* (przedwojenna fot. ołtarza Św. Trójcy w katedrze poznań.): https://cyryl.poznan.pl/katalog.php?reset=1&baza=obiekty&sygnatura=CYRYL_18_10_1_21_0002 (dostęp 02.03.2021).

A. Bernatowicz

Smolko Petrus, malarz wrocławski, w 1453 przyjął prawo miejskie, w 1465 był starszym cechu, wzmiankowany do 1485. Zapewne jego synowie: Stenczil S. i Janko S. uczyli się w jego warsztacie w l. 1463 i 1466.

Schultz A., *Urkundliche der Geschichte Breslauer Maler Innung in der Jahren 1354 bis 1523*, Breslau 1866, s. 66.

M. Łodyńska-Kosińska

Smolkówna Julia, rzeźbiarka i malarka, ur. 29 XII 1880 Gorlice, zm. 28 VII 1944 Lwów, pochowana na Cmentarzu Łyczakowskim; córka sędziego lw. Władysława Smolki i Adeli z domu Kleeberg, wnuczka znanego polityka galicyjskiego Franciszka Jana Smolki. W l. 1894-95 oraz 1908-10 uczęszczała do „sali publicznej rysunków dla pań” w lw. Szkole Przemysłowej, gdzie później (w l. 1910-13) studiowała rzeźbę dekoracyjną. Wykształcenie uzupełniła w l. 1913-14 w Paryżu pod kierunkiem rzeźbiarza animalisty Éduarda Navelliera. Debiutowała tam jako jego uczennica na Salonie w 1914, wystawiając *Swinkę morską* (*Un cobaye frisé*) w gipsie (mieszkała wówczas przy rue de la Grand Chaumière); być może była we Francji także później. Od 1917 należała do Zw. Artystek Pol. we Lwowie; brała udział we wszystkich wystawach tego stow.; od 1926 prowadziła kurs rzeźby w pracowni związkowej przy

ul. Batorego 12. W l. 1926-39 miała pracownię we własnym mieszkaniu w domu przy ul. Stryjskiej 24. W l. 1925-28 była członkiem Komisji Rewizyjnej lw. TPSP oraz współzałożycielką Centralnego Bazaru Przemysłu Ludowego we Lwowie. Od 1925 należała do warsz. TZSP (członek zwyczajny). Zmarła na skutek ran odniesionych w wyniku oblężenia Lwowa w lipcu 1944.

Wczesna twórczość rzeźbiarska S. (z l. 1909-23) oscyluje między „rodinizmem”, impresjonizmem i secesją. Pierwsza jej znana sygn. rzeźba – gipsowe *Popiersie starej kobiety* (pani Orłowskiej, sygn. i dat., LGS) – pochodzi z 1909. Prawdopodobnie już w 1908 S. wykonała na zamówienie architekta Adolfa Pillera stiukowe płaskorzeźby z puttami (niesygn.) na fasadzie jego własnej kamienicy czynszowej przy ul. Dwernickiego (dziś Świencickiego) 9. W 1912 sportretowała w popiersiu znanego okulistę lw. Emanuela Macheka (odlew w gipsie i brązie, oba sygn. i dat., LGS), a w 1927 stworzyła jego płaskorzeźbią podobiznę umieszczoną w sali przyjęć oddz. okulistycznego w Krajowym Szpitalu Powszechnym we Lwowie (brąz; zaginiona?). Zapewne wersja tego ostatniego portretu w gipsie była eksponowana na wystawie *Rzeźba polska w TZPS w Warszawie* jako *Portret prof. M.*

W 1912 sporządziła medalion portretowy Adama Dobrowolskiego, lw. poety i dziennikarza, umieszczony na jego nagrobku na Cmentarzu Łyczakowskim (odlew gipsowy w LGS); pracę cechuje „mglisty”, impresjonistyczny modelunek. W tym czasie S. zaprojektowała również secesyjny stiukowy relief z puttami (sygn., 1912) zdobiący tylną elewację budynku Bursy Grunwaldzkiej we Lwowie (obecnie ul. J. Slipego 33; dzieło zlecone przez architektów Alfreda Zachariewicza i Adolfa Pillera). Podobny relief gipsowy z postaciami trzech obejmujących się puttów (sygn.: „J. Smolkówna à Paris 1913”) znajduje się na ścianie klatki schodowej kamienicy przy ul. Nabelaka (obecnie ul. Kotlarewskiego 7); prawdopodobnie został tam umieszczony po powrocie rzeźbiarki z Paryża na prośbę ówczesnej właścicielki kamienicy, koleżanki S., malarki Kamili Rosenfeld (odlew gipsowy wypuklorzeźby, sygn. i dat.: „Smolkówna / 1913”, w LGS).

W odróżnieniu od płaskorzeźb architektonicznych, noszących ślady secesji, pełnoplastyczne rzeźby S. (przeważnie statuetki) z l. 1913-18 są wyraźnie impresjonistyczne. Zachowane dziś

w zb. LGS gipsowe kompozycje (wszystkie sygn.): *Trębacz (Pobudka)*, 1913, *Bretonka I* i jej replika *Bretonka II* (odlew uszkodzony, dat., 1916), *Bretonka III*, ok. 1916, *Mały kolporter lwowski (Gazeciarz)*, ok. 1915-17, *Wysiedleni* (inaczej *Nędza*), dat., 1918, mają ruchliwe, „zgniecione” kształty i bogatą, niejednorodną powierzchnię. Władysław Żyła pisał w 1920: „małe figurki Smolkówny – rzeczy mocno poruszone, owiane jakby ciągle wiejącym powietrzem, otoczone jakby ciągle drgającym i wibrującym żywiołem”, a Stanisław Machniewicz w 1921 zauważył, że „Smolkówna korzeniami swymi tkwi w nowoczesnej rzeźbie francuskiej (Rodin), posiada dużo śmiałości, rozmachu, silne poczucie bryły”.

Po 1923 niektóre dzieła S. (np. *Kobieta i młodzieniec*, *Matka karmiąca dziecko*, oba gips, sygn., 1925, LGS) jeszcze zachowują ślady oddziaływania impresjonizmu w duchu Pawła Trubeckiego, ale w jej twórczości coraz bardziej stają się widoczne tendencje neoklasycystyczne czy naturalistyczne (w duchu akademizmu), jak np. w statuetce gipsowej *Zredukowany* (wyst. w 1927), w popiersiach Włodzimierza Łukasiewicza (brąz, 1925, przed 1944 w gmachu Kliniki dermatologicznej Uniw. Lw. przy ul. Piekarskiej 69) i papieża Piusa XI (gips, wyst. 1929) oraz w figurze z brązu *Góral* (1929). Tylko w niektórych rzeźbach S. próbowała stylizować kształty pod wpływem art déco, np. w alabastrowych bibelotach – statuetce *Bażant* i popielniczce z motywem pawia (obie wyst. 1927) – oraz w wyciosanym w drewnie posągu *Chrystus* (1929).

Jako rzeźbiarka uczestniczyła w wystawach we Lwowie ze Zw. Artystek Pol. – w grudniu 1917 (*Portret dra J.*, brąz; gipsowe statuetki *Kłusownik* i *Stara bretonka*), w czerwcu 1919 (6 kompozycji w gipsie, w tym *Na bruku*, *Pozwólcie dzieteczkom przyjść do mnie* i wspomniana *Pobudka*), w grudniu 1920 (2 grupy, brąz, *Bretonka z kotami*) i w listopadzie 1929 (portrety w gipsie); ponadto w TPSP – w 1925 (*Portret p. Z. Rybickiej*, *Kobieta z tobołami*, *Portret Tomka P.*, *Studium portretowe p. J. P.*, wszystkie gips, *Portret prof. W. Łukasiewicza*, płaskorzeźba, oraz *Grupa portretowa dzieci pp. P.*, inaczej *Rodzeństwo*, sygn., wyst. na aukcji w Warszawie w 2018); ponadto w 1927 brała udział w wystawie dziesięciolecia Zw. Artystek Pol. (*Portret p. D.*, *Portret pp. N.*, oba gips) i w wystawie pamiątek po Juliuszu Słowackim w ZNiO (*Biust poety*, gips), a w 1929 w Salonie

wiosennym (m.in. *Popiersie pani K.*, *Portret dra S.* i *Portret pani R.*, oba płaskorzeźba, gips). Wystawiała również w TPSP Krakowie w 1917, gdzie figurka *Kłusownik* zdobyła uznanie jako „dobra w ruchu i śmiało modelowana”, zdradzająca przy tym „poczucie plastyki i zdolność obserwacji” autorki (Prz. powsz., 1917 z. 10) oraz w TZSP w Warszawie w 1919, 1921, 1921/22 i 1922/23 (ze Zw. Artystek Pol.) i w 1927. Brązowy odlew rzeźby *Mały kolporter* pokazano w 1929 na PWK w Poznaniu.

Z późniejszej twórczości S. znane są także 2 brązowe medaliony portretowe, odznaczające się dokładnością w oddaniu szczegółów, umieszczone na grobowcach Emanuela Macheka (sygn., ok. 1930, medalion skradziony w 1985) i Leona Twareckiego (sygn., 1933, zachowany) na Cmentarzu Łyczakowskim; nagrobek Twareckiego jest ozdobiony w części górnej także fryzem jej autorstwa z alabastrowych orłów dekoracyjnie uproszczonych w duchu art déco. Opracowany w 1927 brązowy medalion portretowy burmistrza Adolfa Henzega na jego pomniku (obelisk wyk. w lw. pracowni Henryka Karola Périera) na cmentarzu w Gródku Jagiellońskim (obecnie Horodek) wyróżnia się natomiast ostrym modelunkiem z zastosowaniem kontrastów światłocienia (sygn.; odlew gipsowy medalionu, sygn. i dat., 1927, LGS). Na cmentarzu Rakowickim w Krakowie S. wykonała w 1929 brązowy medalion z portretami małżeństwa Henryka i Marii Krupickich (sygn.); odlew gipsowy tego dzieła (również sygn.) znajduje się w LGS.

W l. 30. XX w. S. prawie nie rzeźbiła; zajmowała się raczej malarstwem i rysunkiem. Malowała gł. pejzaże, przeważnie akw. Pokazywała je początkowo równocześnie z rzeźbami, a później coraz częściej same. W recenzji z 1931 Machniewicz zanotował: „Jej widoki architektonicznych zabytków, ujmowane bardzo ciekawie i nieszablonowo – posiadają taką czystość barw wodnych, że od razu widać, iż rozmieszcza je ... bez wszelkiej korektury ręka sprawna, kierowana bystrą obserwacją artysty. To jest prawdziwa i zwycięska wirtuozeria”. Ze Zw. Artystek Pol. wystawiała je w Lwowie: w 1917 (*Uliczka w Aspang*, *Stary kościół w Rabce*, *Wejście do starego kościoła w Rabce*, *Zmrok zimowy*, *Chachupeczka*), w 1919 (25 pejzaży akw., w tym *Motyw z Bolechowa*, *Stara cerkiew w Gródku Jagiellońskim*, *Obłoki*, *Przy księżycu*, *O zachodzie*), w 1920 (widoki ar-

chitektoniczne: *Św. Jur, Kościół w Nowym Targu, Kościół Św. Zofii we Lwowie*), w 1929 (5 szkiców z Polesia wyk. kolorowymi kredkami i widoki z Bolechowa, akw.), w 1931 w kwietniu i maju (*Zarudzie, Wietrzny dzień, Jesień, Wiatrak w Jastrzębiu, Ozimina, Stary rynek w Kazimierzu nad Wisłą, Stary spichlerz w Kazimierzu nad Wisłą, Fragment dworu w Nowoszczech, Stodoła w Nowoszczech, Snopy*, wszystkie akw.) oraz w grudniu t.r. (*Stara cerkiew w Lisowicach, Widok z Zakopanego I i II, Kopice*, wszystkie akw., poza tym *Widok z Polesia I, II, III, IV*, wszystkie kredki kolorowe), w 1935 (*Stary krzyż przydrożny w Weldziru, Stogi na Polesiu, Nad sadzawką, Zachód nad Sukielą*, wszystkie akw.); także w Warszawie w TZSP – w 1937 (*Stary spichlerz w Kazimierzu nad Wisłą*, akw.). Na innych wystawach we Lwowie również prezentowała najczęściej krajobrazy i widoki architektoniczne, m.in. na wystawie charytatywnej w kwietniu 1918 (*Zamek w Hallstadt i Zamek w Seebenstein*, obie akw.), na wystawach gwiazdkowych w 1925 (*Studium*, akw.), w 1932/33 (m.in. *O zachodzie Murań i Hawrań, Stara figura przydrożna z 1711 r., Dniestr*, wszystkie akw., *Chaty na Kowlaniu, Zakopane „Koszysta”*, rys. kredką) i w grudniu 1934; ponadto jej prace malarskie pokazano w maju 1930 w Salonie wiosennym TPSP, w 1931 w wystawie Syndykatu Art. Plastyków (*Stary spichlerz w Kazimierzu nad Wisłą*, akw.), a także na wystawie 1936 (*Stary dworek, Wołyńska dał, Szary dzień*, wszystkie akw., i 2 rys. kredką).

W 1918 S. nadesłała swój rysunkowy proj. na konkurs na ekslibris Bibl. Numizmatycznej MNK (zachowany w MNK). W 1923 ofiarowała obraz na loterię, z której dochód miał zasilić Straż Mogił Bohaterów Pol., a w maju 1933 na loterię artyst. w sali Gieldy przy ul. Akademickiej. W 1926 przekazała organizatorom Balu Prasy we Lwowie zaprojektowane przez siebie karnety. W 1929 na Wystawie gwiazdkowej w Muz. Przemysłowym we Lwowie S. eksponowała swoje wyroby jubilerskie. W 1938 ofiarowała nieznane z tytułu prace na rzecz Pol. Tow. Opieki nad Kresami z siedzibą we Lwowie.

LGS (oprócz wyż. wym.) – rzeźby: *Model pomnika amerykańskich lotników na Cmentarz Łyczakowski we Lwowie*, gips, pocz. l. 20. XX w., *Popiersie mężczyzny*, gips polichromowany, dat., 1925, *Popiersie kobiety*, gips, odlew, dat., 1925, *Kobieta i chłopiec*, gips, odlew polichromowany,

dat., 1925, *Popiersie chłopca*, gips, odlew, dat., 1926, wszystkie sygn.; ponadto gipsowe plakiety portretowe Emanuela Macheka, 1927, Michała Świątkiewicza, 1928, nieznanymi mężczyzn, 1912 i 1924, *Portret mężczyzny i kobiety*, 1927 (medalion), wszystkie sygn. i dat.; poza tym prace w gipsie, niesygn.: *Kapliczka w Zakopanem, Koń nad poległym żołnierzem* (prawdopodobnie proj. konkursowy na płytę pamiątkową na klatce schodowej Politechniki Lw., 1924), *Portret chłopca w kapeluszu oraz Mniszka z dziećmi* – rzeźba stanowiąca zwieńczenie pomnika – i model całego pomnika, pocz. l. 20.; ponadto *Tatry Zachodnie*, akw., sygn., 1930, *Chata wiejska*, akw., sygn.

W zb. pryw. w Polsce – *Żniwa*, akw., sygn. i dat., 1921; we Lwowie – *Brzeg morza w Orłowie*, akw., sygn., 1927.

Najpewniej z S. nie jest tożsama **Smolkówna**, która w 1893 wystawiła w TPSP w Krakowie akw.: *Wiosenne kwiaty, Gałęzie bzu, Chryzantemy* (Spraw. TPSP za 1893, poz. 234-236; Swieykowski, s. 144, 509); być może autorką tych prac była któraś z córek stryja S., krak. historyka Stanisława Smolki – Maria (ur. 1879) lub Jadwiga (ur. 1880).

Lista strat.

Trzecie Spraw. c.k. Państw. Szkoły Przemysłowej we Lwowie za r. szkolny 1894/5, Lw. 1895, s. 52; *Siedemnaste Spraw. ...*, Lw. 1909, s. 31; *Osiemnaste Spraw. ...*, Lw. 1910, s. 33; *Dziewiętnaste Spraw. ...*, Lw. 1911, s. 36; *Dwudzieste Spraw. ...*, Lw. 1912, s. 32; *Dwudzieste pierwsze Spraw. ...*, Lw. 1913, s. 28. – Żyła W., *Z wystawy artystek pol.*, Gaz. lw., 1920 nr 292, s. 3. – Machniewicz S., *IV wystawa Zw. Artystek Pol.*, Kur. lw., 1921 nr 5, s. 2, nr 6, s. 2-3. – Tomicka J., *VI wystawa Zw. Artystek Pol.*, Gaz. lw., 1922 nr 78, s. 2-3. – Sonnenschein M., *Lwów. Skorowidz adresowy*, III, 1927/28, Lw. 1927, s. 457; VI, 1930/31, Lw. 1930, s. 457. – Kozicki W., *Wystawa jubileuszowa Zw. Artystek Pol. we Lwowie*, Słowo pol., 1927 nr 344, s. 5. – *Statut Centralnego Bazaru Przemysłu Ludowego. Spółdzielnia z ograniczoną odpowiedzialnością we Lwowie*, Lw. 1927, s. 25. – Nowotnowa J., *Zw. Artystek Pol.*, [w:] *Almanach Lwowski „Ate-neum”*, II, Lw. 1929, s. 232. – Kozicki W., *Z salonu wiosennego*, Słowo pol., 1929 nr 188, s. 5. – Tenże, *Ze sztuki*, tamże, 1929 nr 319, s. 5. – Kubiszyna-Majerska M., *Wystawa Zw. artystek pol.*, Wiek Nowy, 1929 nr 8524, s. 5. – *Księga adresowa Małopolski, r. 1935/36*, Lw.-W. 1935, s. 315. – Medyński A., *Il. przew. po Cmentarzu Łyczakowskim*, Lw. 1937 (reprint Gd. 1990), s. 109.

– Pol. życie art., 1, 2. – Nicieja S.S., *Cmentarz Łyczakowski we Lwowie 1786-1986*, Wr. 1988. – Tenże, *Pomniki artyst. na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie*, Roczn. Historii Sztuki, XVIII, 1990, s. 393. – Tenże, *Łyczaków. Dzielnicza za Styksem*, Wr. 1998. – *Roczn. lwowski 2000/01*, W. 2001, s. 144, 146, 148. – Квятковський А. [Kwiatkowski A.], Ратушний Р. [Ratusznyi R.], *Цвинтар на Личакові / Cmentarz na Łyczakowie / Łyczakiv Cemetery*, Львів 2001, il. 115. – Глембоцька Г. [Hlembocka H.], Новіков А. [Nowikow A.], Юліуш Войцех Белтовський і мистецтво скульптури у Львові кінця XIX - початку XX ст., Народознавчі зошити, 2005 nr 1-2, s. 128, il. – Melbechowska-Luty A., *Posągi i ludzie. Rzeźba pol. dwudziestolecia międzywojennego*, W. 2005. – Biriulow J., *Rzeźba lw. od poł. XVIII w. do 1939 r. Od zapowiedzi klasycyzmu do awangardy*, W. 2007. – Бірюльов Ю. [Biriulow J.], *Захаревичі: Творці столичного Львова*, Львів 2010. – Nicieja S.S., *Ogród snu i pamięci*, Opole 2011. – Wierzbicka A., *Świadectwa obecności. Pol. życie artyst. we Francji w l. 1900-1939. Dziennik wydarzeń z wyborem tekstów. Cz. I: 1900-1921*, W. 2012. – Бірюльов Ю. [Biriulow J.], *Львівська скульптура від раннього класицизму до авангардизму (середина XVIII - середина XX ст.)*, Львів 2015. – Laskowska M., Podniesińska K., *Konkurs na ekslibris Biblioteki Numizmatycznej MNK*, *Zapiski Numizmatyczne*, X, 2015, s. 261-281. – Staszak K., *Działalność wystawiennicza Zw. Artystek Polskich we Lwowie*, *Sztuka i Dokumentacja*, 2016 nr 15, s. 52, 57.

Explication des ouvrages de peinture, sculpture ... des artistes vivants exposés au Grand Palais des Champs Élysées, s. 415, Paris 1914, poz. 4400 (jako Julie Smolka). – *Kat. I wystawy sztuki artystek polskich we Lwowie, grudzień 1917*, [Lw. 1917], s. 24. – *Kat. wystawy obrazów, szkiców i rzeźb urządzanej na rzecz biednych uczniów lw. szkół średnich*, Lw. 1918. – *Salon 1919, grudzień-styczeń*, TZSP, W. [1919]. – *Kat. wystawy zbiorowej dzieł śp. M. Dulębianki oraz II wystawy sztuki Zw. Artystek Pol. we Lwowie*, [Lw. 1919]. – *Kat. IV wystawy sztuki, grudzień 1920*, Zw. Artystek Pol. we Lwowie, Lw. 1920. – *Salon 1921, marzec- kwiecień*, TZSP, W. 1921. – *Salon doroczny, grudzień-styczeń 1922-23*, TZSP, W. 1922. – *Kat. Salonu letniego w Pałacu Sztuki na pl. Targów Wsch.*, TPSP, Lw. 1925. – *X-lecie Zw. Artystek Pol. Kat. obrazów i rzeźb*, TPSP, Lw. 1927. – *Kat. wystawy pamiątek po Juliuszu Slowackim*, Lw. 1927. – Przew. TZSP nr 23, W. 1927; nr 126, W. 1937 (wystawa Zw. Artystek Pol. we Lwowie). – *Kat. Działu Sztuki PWK*, P. 1929. – *Kat. Salonu wiosennego*, TPSP Lw. 1929. – *Kat. wystawy dzieł sztuki Zw. Artystek Pol. we Lwowie*, TPSP, Lw.

1929. – *Salon wiosenny*, TPSP, Lw. 1930. – *Wystawa dzieł sztuki* (Wystawa [gwiazdkowa] Zw. Artystek Pol. we Lwowie), TPSP, Lw. grudzień 1930. – *Syndykat Art. Plastyków*, Lw. 1930. – *Wystawa obrazów, kwiecień-maj 1931*, TPSP, Lw. 1931. – *Wystawa gwiazdkowa*, TPSP, Lw. 1932. – *Wystawa gwiazdkowa*, TPSP, Lw. 1934. – *Kat. Wystawy artystek pol., listopad*, Lw. 1934. – *Kat. wystawy prac grupy artystów-plastyków „Ster” oraz Salonu artystów lw.*, TPSP, Lw. 1936. – *Artystki pol.*, MNW, W. 1991, s. XX (aneks). – *Mистецтво Львова першої половини XX століття. Каталог виставки 14 квітня - 24 серпня 1994*, концепція та реалізація виставки і каталога Ріпка О., Львівська картинна галерея, Львів 1996, s. 92. – *Images of a Vanished World: The Jews of Eastern Galicia (From the mid-19th century to the first third of the 20th century)*, *Exhibition Cat.*, Lviv 2003, s. 83, 105. – Береговська Х. [Berehowska Ch.], Гулка О. [Hułka O.], *Діми і дітлахи: образ дитини в образотворчому мистецтві XVII-XX ст.* [Каталог виставки], Львів 2014. – Chomyn I., *Kat. plaket, medalionów i medali pol. i z Polską związanych w Lw. Nar. Galerii Sztuki*, t. 2, W. 2015. – *250 Aukcja dzieł sztuki i antyków. 26 II 2018*, DA Rempex, W. 2018. – Chomyn I., *Rzeźba polska i z Polską związana wiek XIX-XX w Lw. Nar. Galerii Sztuki im. B.G. Woźnickiego*, Kr. 2020.

Bulletin Polonais, 1914 nr 311, s. 175 (jako Smolska). – *Polonia*, 1914 nr 18, s. 2 (jako Smolka). – *Świat*, 1914 nr 30, s. 5 (Długoszowski B.); 1933 nr 21, s. 17 (Łozińska I.). – *Czas*, 1917 nr 414, s. 2. – *Gaz. lw.*, 1917 nr 276 s. 5; 1926 nr 35 s. 2; 1929 nr 152, s. 4, nr 158, s. 4, nr 258, s. 5; 1933 nr 124, s. 7; 1938 nr 239, s. 2. – *Kur. lw.*, 1917 nr 580 (wyd. poranne), s. 4; 1921 nr 301, s. 4 (Moraczewski W.); 1925 nr 112, s. 5. – *Prz. powsz.*, 1917 z. 10, s. 519. – *Spraw. TZSP* za 1919, s. 22; 1925, s. 52; 1926, s. nlb. 66; 1927, s. nlb. 48, 72; 1928, s. nlb. 71; 1929, s. nlb. 73; 1930, s. nlb. 67; 1931, s. 44; 1932, s. 42; 1933, s. 48; 1934, s. 47; 1935, s. 48; 1936, s. 59; 1937, s. 49, 58; 1938, s. 51. – *Wiek Nowy*, 1919 nr 5430, s. 3 (Byk E.); 1921 nr 5883, s. 5 (tenże); 1922 nr 6276, s. 3 (tenże); 1923 nr 6743, s. 2; 1925 nr 7207, s. 3-4 (i Dod. il., s. II), nr 7349, s. 3; 1929 nr 8378, s. 13, il., nr 8546, s. 4 (Kubiszyna-Majerska M.); 1931 nr 8952, s. 4 (taż) oraz dod. Kronika il. Wieku Nowego, 1931 nr z 19 IV, s. 2, il.; 1935 nr 10340, s. 10 (taż); 1936 nr 10622, s. 10. – *Gaz. Poranna*, 1923 nr 6685, s. 5; 1929 nr 8917, s. 14. – *Słowo pol.*, 1923 nr 219, s. 7; 1925 nr 200, s. 5 (Kozicki W.); 1927 nr 344, s. 5 (tenże); 1929 nr 170, s. 6, Dod. il. nr 18, s. 3, il.; 1930 nr 137, s. 6 (tenże). – *Kur. warsz.*, 1923 nr 295, s. 4; 1925 nr 183, s. 5; 1926 nr 348, s. 24 (Kleczyński J.); 1927 nr 132, s. 16 (tenże), nr 319, s. 13; 1929 nr 330,

s. 17; 1937 nr 306, s. 20 (Bunikiewicz W.); 1936 nr 287, s. 8. – Dz. pol., 1925 nr 111, s. 6; 1936 nr 306, s. 7; 1938 nr 289, s. 9. – Sztuki Piękne, I, 1924/25 nr 10, s. 478; III, 1927/28 nr 3, s. 111, nr 8, s. 319; VI, 1930 nr 1, s. 22, nr 5, s. 201, nr 6, s. 459; VII 1931 nr 6, s. 230. – Chwila, 1925 nr 2149, s. 2 (Lauterbach A.); 1927 nr 3112, s. 8; 1929 nr 3694, s. 12, nr 3701, s. 11, nr 3818, s. 13; 1930 nr 4007, s. 8; 1931 nr 4338, s. 7 (tenże). – Goniec Śląski, 1927 nr 153, s. 5. – Kur. pozn., 1927 nr 292, s. 8; 1931 nr 228, s. 8. – Dz. Ludowy, 1927 nr 280, s. 9; 1933 nr 103, s. 7. – Polska Zbrojna, 1929 nr 155, s. 5. – Pol. gaz. Lekarska, 1928 nr 1, s. 19. – Świat Kobiety, 1931 nr 10, s. 210 (il.), 219 (Machniewicz S.). – Dіло (Діло), 1932 nr 146, s. 5. – Kur. Galicyjski, 2013 nr 10 (182), s. 15 (Smirnow J.).

Aukcja dzieł sztuki w arch. portalu Allegro <https://archiwum.allegro.pl/oferta/unikatowa-przepiekna-akwarela-j-smolkowna-zniwa-i9926624148.html> (dostęp 20.06.2021).

J. Biriulow
uzup. M. Kasa, U. Makowska

Smolska Felicja patrz **Smólska Felicja**.

Smolski Karol patrz **Smólski Karol**.

Smoluchowski Agenor, architekt, ur. 1878, zm. 1937; żonaty z Barbarą z Dąbrowskich (1884-1943), z którą miał synów Mieczysława i Stanisława. W 1892-94 uczył się w Wyższej Szkole Realnej we Lwowie, a w l. 1895-99 uczęszczał do takiej samej szkoły w Krakowie. Później studiował architekturę na Politechnice Lw.; w 1904 jako słuchacz V r. studiów otrzymał I nagrodę w konkursie na proj. Sokolni (gmachu Tow. „Sokół”) w Gorlicach. W 1909 współorganizował zjazd koleżeński absolwentów z 1899 Wyższej Szkoły Realnej w Krakowie. Od 1912 był członkiem Pol. Tow. Politechnicznego we Lwowie; wcześniej należał do tamtejszego Tow. Śpiewaczego „Echo” (w 1902 wszedł do Wydziału). Działal w Zw. Polskich Gimnastycznych Tow. Sokolich; w listopadzie 1917 został wybrany na prezesa Wydziału tegoż tow. w Kopyczyńcach k. Czortkowa (obecnie Ukraina), a wiosną 1918 w Stryju.

W 1911 przebudowano wg jego proj. Teatr Stary w Lublinie, realizując jednak tylko częściowo proponowane zmiany. Prawdopodobnie na

pocz. l. 20. XX w. (lub wcześniej) S. zamieszkał w tym mieście; działał w miejscowym oddz. Zw. Strzeleckiego, brał udział w życiu miasta (m.in. angażował się akcje charytatywne w 1923 i 1926). Pracował na stanowisku inspektora w Wydz. Budownictwa Urzędu Miejskiego (Magistratu), z którego miał zamiar odejść 1 X 1922, ale zatrzymano go jeszcze do 1 IV 1923; nie wiadomo, kiedy został tam ponownie zatrudniony; zwolniono go 1 XII 1928 na podstawie złożonego podania. Co najmniej od 1933 kierował Oddz. Architektoniczno-Budowlanym w Urzędzie Wojewódzkim w Tarnopolu (awansował w 1934). Wg archiwaliów stworzył proj. kaplicy publicznej w Jazłowieczyku w par. Brody (obecnie Ukraina), jednak podpis na proj. wskazuje na autorstwo Ryszarda Zbigniewa Ojaka.

W 1924 S. zaprojektował sześciokondygnacyjny gmach Wyższej Szkoły Rabinackiej Jeszywas Chachmej przy ul. Lubartowskiej 57 (obecnie Lubartowska 85) w Lublinie, zbudowany z inicjatywy rabina Majera Szapiry; budynek został zmodernizowany w 1928 (z uwzględnieniem internatu, również wg proj. S.), a jego uroczyste otwarcie nastąpiło w 1930. Ok. 1927 architekt opracował 7 rodzajów domów (proj. wysłany do zatwierdzenia w lutym 1928), nawiązujących stylistycznie do wzorów nar. („styl dworkowy”) dla powstającej kolonii Robotniczej Spółdzielni Mieszkaniowej w lubelskiej dzielnicy Dziesiąta; zadeklarował jednocześnie czuwanie nad ich budową.

Z innych prac S. znany jest proj. tzw. tarczy Legionów Pol. dla Stryja (przed 1917).

Opalek M., *Tarcze Legionów 1914-1917*, Kr. 1917. – Pol. Tow. Politechniczne we Lwowie 1877-1927. *Księga pamiątkowa*, red. Matakiewicz M., Lw. 1927, s. 95. – Mencil T., *Wyższa Szkoła Talmudyczna w Lublinie (Jeszywas Chachmej Lublin) w l. 1930-1939*, [w:] *Dzieje Lubelszczyzny*, t. 5, red. Mencil T., W.-Łódź 1986, s. 211-212. – Wyganowska W., *Sztuka Legionów Pol. 1914-1918*, W. 1994. – Bergman E., Jagielski J., *Zachowane synagogi i domy modlitwy w Polsce*, W. 1996. – Kamiński I.J., *Życie artyst. w Lublinie 1901-1926*, Lublin 2000. – Zieliński K., Zielińska N., *Jeszywas Chachmej Lublin*, Lublin 2003. – Przesmycka N., *Lublin. Przeobrażenia urbanistyczne 1815-1939*, Lublin 2012. – *Kościół i klasztory rzymskokatolickie d. woj. ruskiego*, t. 23, oprac. Biernat M., Lepkowski M., Mamajko K., Ostrowski J.K., Ruszczyk G., Kr. 2015. – Domagała M., *Tak przed wojną mieszkało się w Lublinie. Katastrofalne warunki sanitarne*,